

Kleine kweker belangrijk voor sterk rassenpakket

'Op lössgrond valt prima te boeren'

Drukke maanden voor Jan van Eijken

Goed onderhoud bietenzaaier loont!

Alle aandacht voor een gezonde bodem

AKV Midden-Nederland springlevend, ondanks grijze koppen

'Hobbykweker belangrijk voor sterk rassenpakket'

De aardappelkwekersvereniging Midden-Nederland heeft toekomst, denkt secretaris Jacob Eising. Maar dan moet de vereniging niet meer al te veel vergrijzen. Want er zullen nog jaren kwekers en hobbykwekers nodig zijn voor het kweekwerk, verwacht hij. „Deze groep is zeer succesvol gebleken voor een groot deel van het Nederlandse rassenpakket.”

Jacob Eising: „Het wordt voor een individuele kweker steeds moeilijker om toegang te houden tot de nieuwste technologieën.“

Onlangs hield de aardappelkwekersvereniging (AKV) haar jaarlijkse bijeenkomst in Emmeloord, waarop de kwekers elkaars rassen konden bekijken en beoordelen. De kwekersvereniging is met haar 110 leden springlevend, maar het aantal grijze koppen neemt toe. „Dat is een knelpunt“, zegt Eising. „Al moet ik zeggen dat we de laatste jaren wel wat jonge aanwas hebben. Dat neemt niet weg dat we actief bezig moeten blijven om leden te werven. Onze mensen zijn toch de uitvinders van de nieuwe aardappelrassen.“

AKV Midden-Nederland bestaat uit een fanatieke club aardappelkwekers. De vereniging biedt haar leden diverse activiteiten aan, zoals themabijeenkomsten en excursies. Daarnaast beschikt de AKV over proefvelden en een proefveldcommissie, die zorgt voor het proces rondom het poten, verzorgen en rooien van nieuwe rassen. Ook wordt er elk jaar een bezichtiging van de resultaten van de proefvelden gehouden. „Het delen van informatie staat bij ons hoog in het vaandel“, aldus Eising.

Technische informatie

De aardappelkwekersvereniging bestaat bijna zeventig jaar. De vereniging werd opgericht in 1954, in de naoorlogse periode waarin de overheid de agrarische ontwikkelingen flink stimuleerde. De Nederlandse kwekers waren toen verenigd in de Nederlandse Kwekers Bond, het huidige Plantum, die met name was gericht op het behartigen van economische belangen. Vanuit de technische kant ontstond steeds meer behoefte om informatie te verkrijgen over het kweekwerk. Er werden her en der in Nederland AKV's opgericht, waarvan er nu nog drie over zijn: AKV Midden-Nederland, de Fries Groningse Kwekersvereniging en de Drents Groningse Kwekersvereniging.

In het begin lag de nadruk vooral op het kweken van consumptierassen voor de Europese en de wereldmarkt, zegt Eising. „Met de opkomst van de industrie veranderde daar in eerste instantie niet zoveel in, omdat het Bintje, dat toen al op de markt was, ook voor de frites kon worden ingezet.“ Maar door diverse extremen in het groeiseizoen, zoals de hoge luizendruk in 1976 die een groot deel van

het areaal Bintje aantastte, werd de druk om nieuwe rassen voor de industrie te telen groter. „Vandaar dat de kwekers, in samenwerking met de Stichting voor Plantenveredeling, meer nieuwe rassen gingen kweken met frites- en chipskwaliteit.“

Phytophthora

Een ziekte die al vanaf de oprichting als een rode draad door de aardappelkwekersvereniging loopt, is Phytophthora. Ook resistentie tegen aardappelmoehheid en wratziekte krijgt veel aandacht in het kweekwerk van de aangesloten leden. „Aardappelmoehheid en wratziekte worden in het laboratorium getest, voor Phytophthora worden speciale proefvelden aangelegd in niet-aardappelgebieden“, zegt Eising. „Het is voor kwekers heel vervelend dat deze ziekten steeds agressiever worden. Met name Phytophthora blijft zich ontwikkelen, waardoor oorspronkelijk resistente rassen op den duur vatbaar worden. Door de merkertechnologie kunnen we tegenwoordig resistentie die afkomstig is uit wilde soorten volgen in het nieuw ontwikkelde ras. Dat noemen we het stapelen van genen.“

Belangrijk daarbij is wel dat kwekers gebruik kunnen maken van deze, maar ook andere technologieën. En daar ligt nu juist de crux, aldus de secretaris. „Je mag in principe vrij kruisen met rassen die op de rassenlijst staan. Maar doordat je allerlei specifiek ontwikkelde technieken voor aardappelen krijgt, waarvan sommigen beschermd zijn of moeten worden uitgevoerd in laboratoria, wordt het voor de individuele kweker steeds moeilijker om toegang te houden tot en gebruik te maken van deze nieuwe technologieën. Dat zijn belangrijke vraagstukken die we voor de toekomst moeten oplossen. Mogelijk kun je als AKV een oplossing zoeken in het vinden van een laboratorium, waar deze technieken centraal worden aangeboden. De NAK, die al een DNA-laboratorium heeft, zou deze rol bijvoorbeeld kunnen opvullen.“

Vrije kwekers

AKV Midden-Nederland telt 110 leden die

zowel hobbymatig als professioneel kweken. In Nederland zijn zo'n twintig aardappelbedrijven die via aangesloten telers pootgoed laten produceren, legt Eising uit. Een aantal hiervan, meestal de wat grotere bedrijven, hebben ook een eigen kweekbedrijf.

Verder werken deze professionele kweekbedrijven soms ook met aangesloten kwekers samen. Dit kunnen mensen zijn die dit hobbymatig doen, maar het gaat hier ook om professionele bedrijven, die zijn aangesloten bij een aardappelbedrijf met een kweekbedrijf. Deze twee groepen hebben een contract met het kweekbedrijf (dochterbedrijf) dat bij een aardappelhandelshuis hoort. Daarnaast zijn er de vrije kwekers: een kleine groep hobbykwekers die zijn rassen bij diverse bedrijven onderbrengt. Eising: „Zij zijn compleet onafhankelijk en brengen hun rassen vaak onder bij de wat kleinere handelshuizen.“

Koesteren

Eising vindt dat je de vrije kwekers en hobbykwekers enerzijds moet koesteren. „Deze groep is heel succesvol gebleken voor een groot deel van het Nederlandse rassenpakket.“ Maar deze categorie kwekers kan anderzijds toch ook niet zonder de handelshuizen, denkt hij. „Ik heb vele jaren aardappelen gekweekt: als professional weet ik dat communicatie over en introductie van je aardappel heel belangrijk is. Je kunt nog zo'n goed product hebben gekweekt, het moet wel een toegevoegde waarde hebben voor de hele keten, het ras moet beter zijn dan wat er op de markt is.“

Handelshuizen kunnen daarin een belangrijke rol spelen, vindt Eising. „Je moet het ras daar brengen waar zijn slechte eigenschappen niet opvallen. Handelshuizen overzien de markt, die kunnen een ras op de goede plek brengen. Rassen worden bij handelshuizen uitgebreid beproefd: van Scandinavië tot aan Zuid-Afrika. Stel: een ras rendeert niet in het Hoge Noorden, maar wel in Oost-Europa, dan is het prettig dat er een handelshuis achter je staat die daar met je over nadenkt. Wat dat betreft hebben hobbykwekers een aangesloten kweekbedrijf nodig om hun aardappel in de markt te brengen. We moeten als kwekers onze werkzaamheden ook weer niet overschatten.“ ■ ►

'Er blijft emplooi voor kleine kwekers'

Jan Darwinkel (70)
Woonplaats: Langelo (DR)
Beroep: gepensioneerd teeltbegeleider/verkoop leider
pootgoed en consumptie aardappelen

„Samenvoeging van kwekersverenigingen is goede optie.“

Jan Darwinkel kwam als zeventienjarige scholier voor het eerst met het aardappelkweekwerk in aanraking. Inmiddels heeft hij meerdere rassen op de rassenlijst staan, met als grootste succes Actrice, een tafelaardappel die erg populair is in het Middellandse-Zeegebied. „Er blijft emplooi voor kleine kwekers“, denkt hij.

Want de grootste rassen op dit moment komen nog steeds uit de hoek van de hobbykwekers, weet Darwinkel. „Denk maar aan Spunta“, zegt de Drent. „Kleine kwekers blijven in de toekomst nodig. Bij het kweken van

toekomstige rassen blijft het ambachtelijke aspect belangrijk. De hobbykwekerij is wel hard aan het vergrijzen, er komen weinig jonge mensen bij. Het ontwikkelen van een ras kent een lange adem. De jongere generatie wil juist snel resultaat zien.“

Darwinkel kweekt aardappelen voor alle markten en rassen waarmee de handelshuizen uit de voeten kunnen. Bij de AKV heeft hij een goed podium waar hij zijn rassen kan beproeven. „Je hebt inzicht in hoe jouw rassen het doen ten opzichte van die van collega-kwekers en standaarden. Ik kweek mijn aardappelen op zandgrond, ik wil mijn

resultaten kunnen vergelijken met anderen. En je spreekt nog eens collega's, dat is ook belangrijk.“

De kweker ziet wel toekomst voor de AKV, maar dan samengevoegd met de Drents Groningse en Fries Groningse kwekersverenigingen. „Bij alle drie de kwekersverenigingen loopt het aantal leden terug. Zij worden te klein om zelfstandig verder te gaan. Samenvoeging zou op termijn een goede optie zijn, maar wel met de restrictie dat de proefvelden op zandgrond voor de zetmeelteelt en voor de consumptie-, frites-, chips- en exportrassen blijven bestaan.“

'Snellere stappen maken met merkertechniek'

Joute Miedema (65)
Woonplaats: Oudebildtzijl (FR)
Beroep: biologisch akkerbouwer

„Ik ben aspirant-kweker, eigenlijk ben ik te laat met dit werk begonnen.“

Biologisch akkerbouwer Joute Miedema probeert schurftvrije en Phytophthora-resistente rassen te kweken voor zowel de biologische als de gangbare aardappelteelt. Want niet alleen biologische telers hebben behoefte aan dergelijke rassen, ook de gangbare telers kunnen er hun voordeel mee doen, denkt hij.

„In de gangbare akkerbouw wordt voor miljoenen euro's aan middelen uitgegeven om Phytophthora de baas te blijven“, zegt Miedema. „Daar is nog een flinke slag in te maken.“

Maar de biologische teelt heeft de Phytophthora-resistente rassen echt nodig,

vindt de biologisch akkerbouwer. „Wij hebben geen keus. Daarnaast moeten de rassen goed tegen droogte kunnen en het onkruid goed kunnen bedekken. Ze moeten uitblinken in smaak en het liefst ook nog een beetje opbrengst genereren. Een breed pakket aan eisen, dus.“

Miedema denkt dat er altijd hobbykwekers nodig zijn voor het kweekwerk, vooral omdat zij goedkoper kunnen werken dan de handelshuizen. Hij ziet wat dat betreft de toekomst van AKV Midden-Nederland positief in. Maar willen hobbykwekers snelle stappen maken, dan is het essentieel dat zij op termijn ook gebruik kunnen maken van de merkertechnieken, vindt de Fries.

„In mijn geval is het belangrijk welke resistentie er in de rassen zit. Als je wilt stapelen, moet je de eigenschappen van beide ouders weten. Dat kun je als hobbyteler nu niet vaststellen. Om sneller te selecteren en gericht te kruisen, moet je echt de beschikking hebben over merkers.“ Miedema heeft nog geen rassen op de rassenlijst staan. Wel laat hij momenteel nummers toetsen. „Ik ben aspirant-kweker, eigenlijk ben ik te laat met dit werk begonnen. Kwekers moeten een lange adem hebben, daarom moet je er op tijd mee beginnen. Als jonge kweker kun je rustig in de materie groeien. Maar ik moet opschieten. Mijn tijd begint te dringen.“

'Rendement van hobbykweker is groot'

Rob Besteman (55)
Woonplaats: Doornspijk (GD)
Beroep: teeltadviseur akkerbouw bij Profytodsd in de Noordoostpolder

Rob Besteman ziet nu en in de toekomst een belangrijke taak weggelegd voor hobbykwekers. „Deze groep is heel enthousiast bezig met het kweken van aardappelrassen en doet dat vanuit een andere insteek dan de handelshuizen”, zegt hij.

„Ik denk zelfs dat het rendement van hobbykwekers groter is, omdat er minder materiaal wordt weggegooid.” Besteman is sinds 2005 lid van AKV Midden-Nederland. „De meerwaarde van het lidmaatschap is dat ik op het gangbaar geteelde proefveld op de Oortwijn Botjeshoeve

en op een bioproefveld bij Kraggenburg mijn zaailingen kan beproeven. Daarnaast kun je je zaailingen door collega-kwekers laten beoordelen. Collega's kijken met hele andere ogen naar jouw producten dan jezelf.” De hobbykweker kweekt vooral tafelaardappelen voor de binnen- en buitenlandse markt, fritesaardappelen en aardappelen met een kleurtje. „Ik kweek voor het aardappelveredelingsbedrijf Fobek, dat via een van zijn aandeelhouders onder meer actief is op de Canadese markt. In Canada is er een markt voor aardappelen met kleur: een paarse, rode of gevlekte schil, met of zonder paars

vlees. In ons land komt kleur nu ook een beetje op. Topkoks serveren als specialiteit bijvoorbeeld paarse aardappelpuree of gebruiken gekleurde aardappelen in workshops.” Volgens Besteman vervult de AKV een belangrijke rol voor hobbykwekers om meer bekendheid te krijgen voor hun materiaal. Bovendien kunnen de handelshuizen op deze manier beter en meer inzicht krijgen in waar een kweker mee bezig is, denkt hij. „Als er wat moois tussen zit, komen de handelshuizen echt wel naar je toe. Een vertegenwoordiger die een ras zoekt voor een specifieke markt heeft meer kans op succes bij een kleine kweker dan bij een groot bedrijf.”

„Als er wat moois tussen zit, komen de handelshuizen echt wel naar je toe.”

'Toekomst kleine kweker onzeker'

Sjouke Brunia (68)
Woonplaats: Kraggenburg (FL)
Beroep: gepensioneerd akkerbouwer

De meerwaarde van het lidmaatschap van de AKV ligt voor Sjouke Brunia in de extra informatie vanuit de proefvelden, het uitwisselen van kennis en de sociale contacten. „Nu ik met mijn akkerbouwbedrijf ben gestopt, kan ik mijn energie in het kweekwerk kwijt.”

Brunia kweekt vooral aardappelen voor de consumptiemarkt en de export, maar de laatste jaren ook voor de nichemarkt. „Ik heb nu een ras in aanmelding in Frankrijk

dat zo krom is als een hoepel, maar met een hele goede smaak. Verder heb ik een ras in aanmelding in Canada. Daar vlieg ik volgend jaar naar toe om de resultaten te bekijken. Dat is het mooie van dit vak: je ziet nog eens wat van de wereld.” De voormalig akkerbouwer probeert in zijn rassen resistentie in te kruisen tegen Pallida. Vaak is het dan wel zo dat je een veer moet laten op vorm en andere onderdelen, is zijn ervaring. „De kunst is om die eigenschappen later proberen terug te kruisen. Om de aardappel

weer zijn goede vorm te laten krijgen.” Brunia vreest dat de toekomst van de hobbykweker er ten opzichte van de handelshuizen niet gemakkelijker op wordt door ontwikkelingen als de merkertechniek en de GMO-technologie. „Daar kunnen wij als kleine kwekers niet tegenop. Maar misschien hebben de handelshuizen ons juist ook wel nodig. Als wij goede rassen weten te kweken, kunnen zij die mogelijk gebruiken voor de GMO-technologie. Ik durf het niet te zeggen.” ■

„Ik kan mijn energie in het kweekwerk kwijt.”